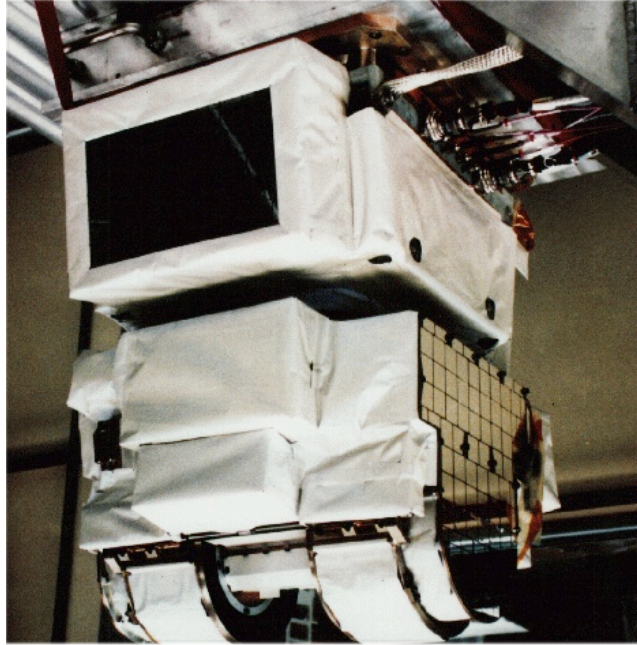

Freja

Nyhetsbrev från Kungl. Skogs- och Lantbruksakademins Enhet för de areella näringarnas historia (ANH)

Ceres olika gestalter, nr. 25. Ceres som satellitinstrument – en radiometer som mäter effekten i elektromagnetisk strålning. Den används av "Clouds and the Earth's Radiant Energy System" som är ett klimatologiskt experiment som NASA driver. Ceres är också Kungl. Skogs- och Lantbruksakademins symbol, som du kan se längst ned till vänster på denna sida.

NYHETSREVIJ NR. 5 ÅR 2012

I NUMMER 5: Allédisputation, rapporter från AHS konferens och Rothamsted

Många av Frejas läsare har nog redan påbörjat sina sommaraktiviteter, det vill säga antingen skriva klart de artiklar som inte hunnits med under ordinarie arbetstid alternativt njuta av sommaren, även om den hittills är osedvanligt blöt. I det här numret har vi glädjen att publicera **Jesper Larssons** rapport från det amerikanska agrarhistoriska sällskapets (AHS) konferens 2012. Jesper, som sedan över ett år forskar vid Indiana University, lämnade även en rapport från förra årets konferens.

Vi berättar också om **Patrik Olssons** disputation på avhandlingen *Ömse sidor om vägen*, som vi just utkommit i SOLMED-serien och som togs upp i förra numret av Freja.

En **viktig information** för er som vill använda biblioteket i sommar är att vi liksom förra sommaren kommer att ha öppet. **Öppettiderna** är som vanligt 13–17, måndag till torsdag, fredagar stängt.

EN SKÅNSK ALLÉDOKTOR

I vackert försommarväder i Lund 15 juni disputerade **Patrik Olsson**

på sin avhandling om de skånska alléerna och landskapet 1700–1900 *Ömse sidor om vägen*, som tagits upp i föregående nummer av Freja. Patrik Olsson som till vardags arbetar på regionmuseet i Kristianstad, var den sista i raden av museitjänstemän som disputerat av dem som genomgått Nordiska museets forskarskola.

Som handledare till den digra avhandlingen har han haft profes-

sor **Thomas Germundsson** vid Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi. Opponent var **Hans Antonson**, kulturgeograf och senior forskare vid Statens väg- och transportforskningsinstitut VTI i Linköping, som inledde med en god, systematisk sammanfattning av texten. Hans följande frågor var likaså stringenta, men respondenten kunde parera dessa utan större svårigheter.

Inte heller betygsnämndens frågor vållade Patrik Olsson några stora besvär och efter att ha dragit sig tillbaka för överläggningar efter disputationsakten kom den snart åter och gratulerade till en godkänd avhandling.

En av diskussionerna som uppkom var varför undersökningen var begränsad till Skåne och att jämförelser kunde ha gjorts med alléerna i östra Mellansverige – i Uppland och Södermanland – för att se om de hade annan karaktär eller var tillkomna i andra syften. En annan intressant fråga som diskuterades var den om hur en allé egentligen skulle definieras. Enligt Patrik Olssons definition

2012

Bibliotekets öppettider: mån–ons 13–17; tors 13–19; fred stängt.

Telefon: 08-54547720; hemsida: www.kslab.ksla.se

Kontakta redaktören: per.eriksson@ksla.se

Ansvarig utgivare: Åke Barklund

måste allén stå på ömse sidor om vägen – alltså bestå av två trädreder. Enligt de statliga normerna för att stödja arbetet med bevarande av en allé ska den bestå av minst fem träd i rad. Forskarassistenten vid forskarskolan och tidigare medarbetaren på Riksantikvarieämbetet **Ulrich Lange** kunde avslöja att han var en av dem som stod bakom denna definition.

Av **Per Thunström** och **Jimmy Lyhagen**

ROTHAMSTED

Frejas redaktör hade nöjet att följa med på KSLAs jordbruksavdelnings resa till England för några veckor sedan. Två och en halv dag fyllda med besök, föredrag och intryck. För mig som kommer i kontakt med de areella näringarna i huvudsak genom böcker som behandlar dess historia var det intressant att så koncentrerat få en inblick i en rad aspekter av det moderna jordbruket, men framförallt att få reda på hur den naturvetenskapliga forskningen tar sig an jordbruket. Det var också intressant att resa tillsammans med delar av akademiens ledamotskår som ställde rader av frågor till de vi träffade och som på många sätt gjorde saker ting mer begripliga för en humanvetare.

Den första dagen ägnades dels åt **Game & Wildlife Conservation Trusts** försöksgård i Loddington. Game & Wildlife Conservation Trust har sin upprinnelse i den i början av 1930-talet snabbt minskande populationen av raphhöns. Patrontillverkaren **Major HG Eley** var bekymrad eftersom det också påverkade efterfrågan på den ammunition han tillverkade. Han bidrog därför till att starta en forskningsstation vid Knebworth i Hertfordshire. Sedan dess har verksamheten expanderat betydligt. Totalt arbetar 120 personer och av dessa är 65 forskare. Jaktintresset finns fortfarande kvar och en stor del av det arbete man lägger ned på miljövården handlar om att bibehålla artrikedomen och tillräckliga populationer för att kunna jaga. De experiment man utför handlar om att ta fram metoder där jägare, naturintresserade och det moderna högproduktiva jordbruket kan samverka. Det är med andra ord

Rural History 2013

[Rural History 2013](#) är den första konferensen som arrangeras av European Rural History Organisation (EURHO). Organisationen startades 2010 på konferensen Rural History 2010 i Brighton. Värd är Schweiz Rural History Society (SRHS), som startades 2009. Mötet hålls vid Berns universitet den 19-22 augusti 2013. Konferensen är öppen för historiker och forskare från andra discipliner som studerar landsbygden och dess dynamik. Tonvikten ligger på den Europeiska historien, men bidrag om landsbygdens historia i Afrika, Asien, Amerika och Australien är också välkomna.

Huvudsyftet med konferensen är att ge en översikt över forskningsfronten när det gäller forskning inom rural history. Ett ytterligare mål är att stärka de nätverk, samarbeten och institutioner som byggts upp kring området under det senaste decenniet.

Förutom de sedvanliga sessionerna ger konferensen också tillfälle att diskutera vad "rural history" mer specifikt är och hur den kan föras ut och attrahera unga forskare i en allt mer urbaniserad värld.

Konferensen kommer huvudsakligen att struktureras kring panelsessioner och förslag på sessioner – [call for panels](#) – skall vara inlämnade senast den 31 oktober 2012.

en variant av viltförvaltning, och vars historia på senare tid börjat uppmärksammas här hemma.

Efter Loddington besökte vi **Ian Piggot** och hans **Thrales End Farm**. Familjen Piggot har varit jordbrukare i området kring Harpenden sedan 1400-talet. Att Ian Piggot skulle ägna sig åt jordbruket var ingen självklarhet, men efter en tid som råvaruhandlare i London bestämde han sig för att återvända till gården och jordbruket. Han har bland annat försökt sig på att odla ekologiskt men har sedan några år övergått till konventionellt jordbruk. Respekten för ekologiska odlare är dock stor. Enligt Piggot måste en ekologisk jordbrukare vara betydligt bättre än en konventionell dito för att lyckas. Det tar också i det närmaste all tid i anspråk, vilket var skälet till att han återvände till den konventionella odlingen. Men med den finns andra problem. Piggot såg sig delvis inmålade i ett hörn med allt högre priser på handelsgödsel och besprutningsmedel samtidigt som resistensen ökar.

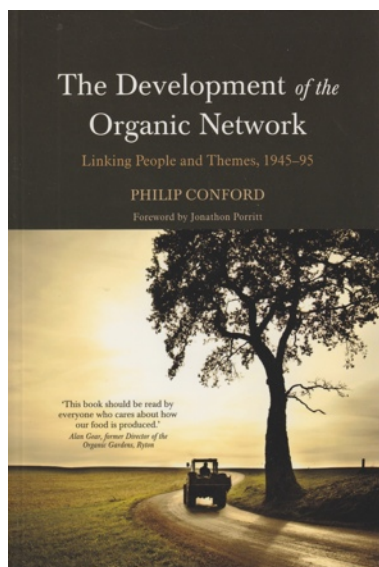
När det gäller ekologisk odling har vi nu till biblioteket införskaffat del två av **Philip Confords** historik över den ekologiska odlingens utveckling. Den första delen, *The origins of the organic mo-*

vement, utkom 2001. Del två, *The development of the organic network. Linking people and themes, 1945-95*, kom förra året och behandlar alltså det moderna jordbrukets definitiva genombrottsperiod.

Huvuddelen av resan, en och en halv dag, ägnades åt besöket vid **Rothamsted Research** som ligger i utkanten av Harpenden, en knapp timmes tågresa från centrala London. Rothamsted forskningsstation är kanske mest känd för de långliggande jordbruksförsöken där. De startade 1843 av **John Bennet Lawes** som tillsammans med kemisten **Joseph Henry Gilbert** byggde upp försöksverksamheten. Och dessa försök pågår fortfarande. Lawes hade året innan startat en fabrik i London för framställning av konstgödsel. Försöksfälten i Rothamsted anlades för att han på ett mer grundläggande sätt ville ta reda på effekterna av olika gödseltyper, varför vissa fungerade medan andra inte gjorde det.

Experiment på jordbruksområdet startade på flera håll i Europa och USA vid den här tiden, vilket inte minst akademiens eget experimentalfält, som påbörjade sin verksamhet redan 1816, vittnar om. 1800-talet är det århundrade då vetenskapen kom att få en

verklig betydelse för jordbrukets utveckling. För den intresserade så finns angående akademiens experimentalfält **Ulrich Langes** avhandling från år 2000 och som ut-

kom i SOLMED-serien, *Experimentalfältet. Kungl. Lantbruksskolekemiens experiment- och försöksverksamhet på Norra Djurgården i Stockholm 1816-1907*. Där finns för övrigt ett stycke om Rothamsted.

Det har naturligt nog skrivits en del om Rothamsted och det mesta finns på akademiens bibliotek. Vi har **22 böcker** som i titeln omnämner Rothamsted. Inte minst har vi Lawes och Gilberts egna *The Rothamsted memoirs on agricultural chemistry and physiology* i sju band som utkom mellan 1893 och 1899. Redan år 1900 utkom i Frankrike den drygt 600-sidiga *Rothamsted. Un demi-siècle d'expériences agronomiques de MM. Lawes et Gilbert*, av **A Ronna**, utgiven av Librarie agricole de la Maison rustique.

Men intresset har hållit i sig över åren. Från 1993 finns exempelvis *G.V Dykes John Lawes of Rothamsted. Pioneer of science, farming and industry*.

För den som är intresserad av vetenskap och jordbruk i ett vidare perspektiv finns **John Russells** *A history of agricultural science in Great Britain 1620-1954* från 1966. Russell arbetade själv vid Rothamsted i 36 år.

AHS KONFERENS 2012

Jordbruket och staten (Agriculture and the state) var [temat](#) för **American Agricultural History Society**

(AHS) årliga möte, som hölls i Manhattan (The Little Apple), Kansas mellan den 6 och 9 juni. Temat var valt för att det i år är 150 år sedan man under president **Abraham Lincoln** tog tre viktiga lagar samt grundade en viktig institution som alla bidrog till att förändra jordbruket.

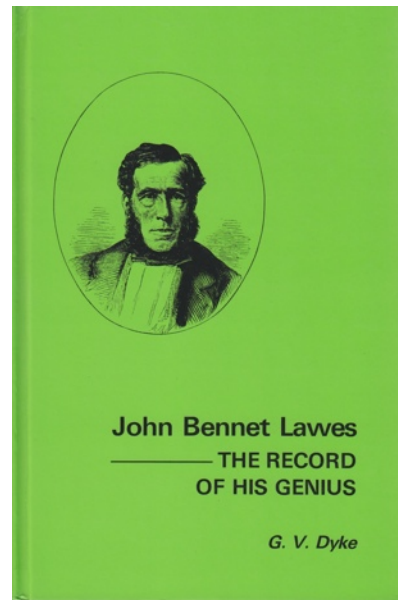
Den första lagen var *Pacific Railroad Act* som understödde byggandet av en transnationell järnväg och öppnade upp västra USA och skapade goda handelsförbindelser mellan slätterna i väster och marknaden i östra USA och övriga världen.

Den andra lagen var the *Homestead Act* som gav nybyggare tillgång till jordbruksmark väster om Mississippi floden. Genom en process i tre steg fick jordbrukare äganderätten till en gård. I det första steget ansökte man lokalt om en bit land, vanligtvis 160 acre (65 hektar). I det andra steget skulle marken brukas i fem år och efter det, i ett tredje steg, hade man två år på sig att ansöka om att få den legala rätten till marken. För detta krävdes två vittnen som kunde intyga att man brukat och bott på gården och att man blivit amerikansk medborgare.

Den tredje lagen var *The Morrill Land-Grant Act* (MLGA) som skapade förutsättningar för grundandet av så kallade land-grant colleges. Genom lagen fick USA:s stater tillgång till stora mängder land som de kunde använda för att skapa universitet, som alla hade collage för jordbruksutbildning och ingenjörskonst. Med tiden kom det att finnas minst ett land grant universitet i varje stat. Det äldsta av dessa land grant universitet är Kansas State University (K-State) som ligger i Manhattan, staden där konferensen hölls. Land grant universitetet kom att få stor betydelse för jordbruksforskningen och förändrades synen på jordbruket. Reformen var också viktig för demokratiseringen av den högre utbildningen genom att de öppnade upp universitetet för nya grupper av studenter och skapade ett nära samband mellan det praktiska jordbruket och forskningen.

Den viktiga institution som skapades 1862 var The United States Department of Agriculture

(USDA). Lincoln kallade USDA "people's department" och pekade därmed på det faktum att de flesta människor i USA vid denna tid var jordbrukare eller anställda inom jordbruket och att syftet var att hjälpa och stödja dessa. (USDA har idag drygt 100 000 anställda och har kontor på 7000 platser runt jorden och jobbar mycket brett med jordbruksfrågor).

Att så många viktiga och för framtiden betydelsefulla beslut kunde tas mitt under det amerikanska inbördeskriget kan ses som ett uttryck för Lincolns politiska skicklighet och framsynthet. Men det faktum att sydstaterna inte var närvarande i kongressen under dessa år undanröjde mycket av det motstånd som fanns till flera av reformerna och gjorde att de kunde genomföras.

AHS konferenser kretsar mycket kring jordbruket under 1900-talet och kopplingen till statens roll i jordbruksutvecklingen blir därför ett naturligt tema i många presentationer. Det är sällsynt med föredrag som behandlar Antebellum perioden. Det var därför roligt att inledningsanförandet av **Richard L. Bushman** detta år behandlade 1700-talets jordbruk och hur nära sammankopplade familj jordbruket och den amerikanska drömmen var, men också att denna dröm slog över i den amerikanska mardrömmen, behandlingen av indianerna. Kopplingen till jordbruket var stor i den politiska eliten där alla presidenter fram till **Millard Fillmore** (1850-53) hade ägt egna jordbruk.

I ett inledande rundabordssamtal som behandlade mötet mellan jordbruket och staten framhöll **David Danbom** hur hela landet berikades när staten hjälpte jordbrukarna att hjälpa sig själva. **Anne Effland** talade om hur Lincolns begrepp "people's department" för USDA fortfarande är aktuellt, men att en tyngdpunktsförskjutning ägt rum under åren. Från att ha varit ett organ med jordbrukarna i centrum har USDA förändrats till att bli ett organ där konsumenterna utgör en lika viktig målgrupp. Bilden av "people's department" kom på skam i den efterföljande presentationen av **Pete Daniel**. Trots the Civil Rights Act från 1964 kom USDA regionala kontor i södern att diskriminera svarta jordbrukare och andra icke vita jordbrukare fram till slutet av 1900-talet. Ett vanligt sätt att diskriminera var att vägra svarta jordbrukare lån för att utveckla jordbruksföretagen. De som inte var vita män var opassande i det moderna jordbruket och man kan tala om ett vitt monopol inom USDA. Daniel menar att om svarta jordbrukare hade fått lån i samma utsträckning som vita hade deras antal idag varit 300 000 istället för de 18 000 som finns kvar. De svarta som arbetade på USDA:s lokalkontor blev ofta utfrysade och saknade inflytande över de beslut som fattades. Först 1999 kom det första domslutet (Pigford v. Glickman) som gav skadestånd till svarta jordbrukare för den diskriminering de utsatts för.

Den avgående presidenten i AHS håller alltid ett lunchtal. **Brian Cannons** tal handlade om hur jordbrukare under the Homestead Act har skildrats i litteratur och film. Han tog bland annat upp den norsk-amerikanska författaren **Ole Edvart Rølvaags** bok *Giants in the Earth (Verdens Grøde)*, som handlar om en norsk pionjärfamilj i Dakota och hur hårt och besvärligt detta liv kunde vara.

Konferensen har många parallella sessioner och det är därför bara möjligt att ta del av en bråkdel av alla presentationer. Jag hade förmodligen fått ta del av föredrag om hur julgransproduktionen på åkermark växt fram efter andra världskriget, och hur utvecklingen

av antibiotika i djurfodret utvecklats. Förra året rapporterade jag i Freja om **Katherine Jellison** och hennes studier av Old Order Amish. Hon visade hur bilderna av dem förändrades när Franklin D. Roosevelt gick från Dr. New Deal till Dr. Win-the-war. I år handlade hennes föredrag om efterkrigstiden och hur Old Order Amish anpassade sig till en medelklass med

mer pengar som turistade på landsbygden. De kunde till viss del livnära sig på att sälja lapptäcken, möbler, bakverk och grönsaker på marknader, men också upplevelser av äldre familjeliv. De gjorde detta utan att bryta med sina egen värdegrund. Men medan de under kriget har varit del av en mytbildning kring amerikanerna rötter i jordbrukssamhälle kom de efter kriget att allt mer ses som kuriosa inslag.

Jess Gilbert föredrag handlade om hur viktigt arkitekterna bakom the New Deal ansåg att utbildning av folket var för den demokratiska fostran. **Timoty Shaffer** fyllde på med att ungefär 3 miljoner människor deltog i olika diskussionsgrupper ledda av USDA under 1930-talet och början av 40-talet där man diskuterade en rad olika frågor som till exempel för och nackdelar med staten inom jordbruket.

AHS möten domineras av naturliga skäl av amerikanska forskare, men det internationella inslaget är påfallande. I år fanns det deltagare från bland annat England, Tyskland, Danmark, Nigeria,

Venezuela, Thailand och Kanada. Deltagandet från Sverige var ovanligt stort i år. **Mats Morell** från Stockholms universitet talade om förändringar i markanvändningen under 1900-talet i Sverige och vilka implikationer det kan få för property rights. **Hans Jörgensen** från Umeå universitet talade om jordbruket och Comecons roll i östra central Europa från 1950-talet till 1990-talet. Själv talade jag om hur markanvändningen i skogen förändrats under 1900-talet genom att skogsbetet försvunnit och hur synen på fäbodana har förändrats under samma tid.

En eftermiddag av konferensen ägas åt utflykter. Manhattan ligger vid Flint Hills som är ett kuiperat landskap med grunda steniga jordar, som inte var möjliga att plöja upp. Flint Hills har därför några av de största områdena med bevarad prärie (tall grass prairie) i USA och den enda nationalparken skapad för att bevara "långgräs" prärie. Vid Konza Prairie Biological Station, som tillhör Kansas State University finns också en biologisk forskningsstation och 250 bisonoxar som betar. Området är indelat i zoner och man bränner prärien med olika intervaller.

Nästa års konferens kommer att hållas i Banff, Alberta i Kanada. Temat för konferensen är **Crops & Cultures, Cultivating commodities & communities**. Förslag på sessioner eller föredrag skall ha inkommit senast den 1 oktober 2012.

Av Jesper Larsson
Indiana University

ANH:s nyhetsbrev ges ut av enheten för de areella näringarnas historia vid Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien. (ISSN 2000-6179)

Osignerade artiklar har skrivits av redaktören.

Om du vill prenumerera eller avanmäla dig, kontakta redaktören: per.eriksson@ksla.se.

Ladda ned informationsbroshyren om biblioteket [här](#).